

Dagens frågor

Regeringen och lagrådet

Lagrådet består för närvarande av en ordinarie och två extra avdelningar, envar sammansatt av tre justitieråd och ett regeringsråd. Dess uppgift är enligt Regeringsformen § 21 att »avgiva utlåtande över de förslag till stiftande, upphävande, ändring eller förklaring av lagar eller författningar, vilka för sådant ändamål av Konungen överlämnas». Dock föreligger, enligt § 87, *skyldighet* att höra lagrådet, då fråga är om allmän civil- och kriminallag, kriminallag för krigsmakten samt kyrkolag.

Nu har emellertid inom justitiedepartementet upprättats en promemoria, som varit ute på remiss och vilken går ut på att nämnda skyldighet att höra lagrådet beträffande viktigare lagförslag skall upphöra. Den s k grundlagsberedningen lär ha tillstyrkt. Däremot har avstyrkande remissvar avgivits av högsta domstolen och Sveriges advokatsamfund.

Förslaget är märkligt mot bakgrund av att författningsutredningen i sitt förslag till ny regeringsform inte bara förordade att det obligatoriska granskningsområdet skulle bibehållas, utan dessutom att det borde väsentligt utvidgas.

Utredningen återopade ett utlåtande av konstitutionsutskottet 1949, vilket gav en god karakteristik av lagrådets uppgift och betydelse. Det anförde bland annat: »Enighet torde numera råda om att lagrådets granskning icke bör omfatta lagförslagens allmänna politiska grunder utan utslutande ägnas deras juridiska sida. Lagrådsgranskningens betydelse ligger i att de remitterade lagförslagen får en ur juridisk synpunkt tillfredsställande utformning. Denna granskning har... bidragit till att i allmänhet vidmakthålla det inre sammanhanget i lagstiftningen.» Häri instämde författningsutredningen och tillfogade, att en betydelsefull uppgift, som åvilar lagrådet, är att granska att lagförslagen står i överensstämmelse med grundlagen.

Konstitutionsutskottet hade vidare framhållit, och även härtill anslöt sig författningsut-

redningen, att vägande skäl kunde anföras för utvidgning av det obligatoriska granskningsområdet. Detta skulle således omfatta inte bara civil- och kriminallag samt kyrkolag utan även bestämmelser om svenskt medborgarskap, om rättegångsförfarandet, om värnplikt och annan tjänsteplikt, om åligganden i övrigt för kommuner eller enskilda samt om grunderna för den kommunala organisationen och verksamheten. Vidare borde övervägas att till denna grupp hänföra även de viktigare skattelagarna. Att lagrådet borde höras rörande förslag till stiftande eller ändring av grundlag synes författningsutredningen ha funnit vara självklart.

På alla dessa områden är det sannerligen väl befogat, att lagrådet som dock representerar de högsta rättsvårdande organen i vårt land, bereds tillfälle att ha överinseende över att kontinuiteten och sammanhangen i rättsordningen upprätthålls och att vederbörande författningar blir klart och stringent utformade, så att svårigheter icke uppstår vid tillämpningen.

Det är förvånande, att detta icke inses av regeringen. Dess nu annonserade föresatser är ett beklämmande prov på oförståelse för de krav på rättssäkerhet som ligger bakom de utbildade normerna för lagstiftningsarbetet. Man ställer sig också frågan, huruvida den s k grundlagsberedningen i sitt arbete kommer att åsidosätta resultaten av den långvariga och djupgående författningsutredningen och numera antagit uppgiften att vara ett organ för att ge formell sanktion åt mer eller mindre lösa hugskott på hithörande områden.

U-landshjälpen

I årets statsverksproposition utgör det avsnitt, som handlar om hjälp till utvecklingsländerna, en beklämmande läsning. Först och främst är allt så utomordentligt illa skrivet. Avsnittet ingår i utrikesdepartementets huvudtitel, och detta departement brukar dock ha skrivkun-

niga tjänstemän. Nu framläggs u-ländernas problem på bästa teknokratsvenska. Normalt bör vad som anförs under denna huvudtitel ha stort intresse för de utländska ambassaderna. Hur dessa i år skall kunna göra begripliga översättningar är ej lätt att inse. Eller hur behandlar man följande: »En avvägning måste sålunda göras mellan bilateralt utvecklings-samarbete med vissa länder och bistånd genom mellanfolkliga organisationer, vare sig detta senare sker rent multilateralt eller i form av ändamålsbestämda sk multi-bi-insatser inklusive samfinansieringsoperationer med Världsbanken/IDA.» För den som ej vet det skall upplysningsvis nämnas att multi-bi-bistånd ej omfattas av länderkoncentrations-principen!

Men vissa principiella ställningstaganden skyntar mellan ordorgierna. Ett är att utrikesministern offentligt tar avstånd från betydelsen av icke-statliga bidrag till u-länderna. Även om privata resursflöden kan påskynda BNP-tillväxten »och därför tillmäts betydelse», säger han snävt, »är det endast genom offentligt bistånd som de rika länderna påtar sig en egentlig belastning till förmån för u-länderna». Om ett svenskt företag på affärsmässig basis hjälper ett u-land till självhjälp, till att höja dess bruttonationalprodukt, är detta alltså enligt utrikesministern inget bistånd. Ingen »belastning» sker nämligen på Sverige. Är belastningen på svenska skattebetalare ett självändamål? Eller vad tror hr Nilsson kommer i första rummet för u-landet, den reella hjälpen från Sverige eller att denna administreras av regeringen eller dess organ?

Det andra principbeslutet antyder, väl inlindat i fraser, att u-landshjälpen i fortsättningen skall målinriktas till att stödja en utveckling mot social och ekonomisk utjämning i mottagarlandet, eller, för att använda klara ord, till att göra politik av den svenska hjälpen. »I en tid då folkmajoriteten i många länder har små möjligheter att påverka utvecklingen är det väsentligt att det interna-

tionella biståndet och enkannerligen det svenska medverkar till en samhällsutveckling i demokratisk riktning», heter det vidare. Även detta i klarspråk: regeringen vill avgöra vilka u-länder, som förtjänar att hjälpas undan fattigdom och elände, efter sin egen bedömning om de är passande demokratiska eller inte. Mot bakgrunden av denna bedömning har regeringen för budgetåret 1970/71 begärt 25 milj kr för det kommunistiska Nordvietnam och 2,5 milj kr till Fidel Castros diktatur på Cuba!

Som bekant skall statsministern, resp hr Erlander, under våren företaga resor till USA för att släta över resultaten av hr Nilssons utrikespolitiska utsvävningar. Det lär komma att bereda dem vissa svårigheter att förklara, på vilket sätt samhällsutvecklingen går i demokratisk riktning i Nordvietnam och på Cuba. Vill de säga sanningen måste de tala om att hr Nilsson på denna punkt fallit undan för Socialdemokratiska ungdomsförbundet. Deras uppgift är ej avundsvärd.

Vill man studera ett realistiskt alternativ till de socialdemokratiska förslagen om u-hjälp bör man taga del av moderata samlingspartiets partimotion i frågan; partiet borde ge ut denna i broschyrform, men dessutom illustrera den med ett antal skräckexempel ur statsverkspropositionen. I motionen sägs det bl a klart ifrån, att liksom det svenska välståndet bygger på enskild företagsamhet borde regeringen unna de fattiga länderna en liknande utveckling. Och det understryks att det är den typen av företagsamhet som ansvariga politiker i u-länderna önskar. Det är föga sannolikt att de föredrar att rätta sig efter diktat från den svenska regeringen.

Leva på kredit

Sverige lever av andra länders sparande! Det låter häpnadsväckande. Tar vi i Välfärdssverige med världens näst högsta levnadsstandard

andra länders sparande i anspråk? Ja, faktiskt gör vi det. Utan ett inflöde av utländska besparingar skulle våra affärer helt enkelt inte gå ihop.

Vi lever över våra tillgångar och vi lever på lån. Det är en obehaglig utveckling under senare år som de maktavande valt att ignorera. Den hemlighetsfulla sk restposten i vår betalningsbalans har ju så bekvämt fyllt luckan i våra utrikes betalningar. 1969 kom uppvaknandet: på tolv månader förlorade vi nära en tredjedel av vår valutareserv, cirka två miljarder kronor. Den självrannsakan som detta kapitalutflöde föranledde fick bli finansminister Sträng att fråga om restposten kanske i själva verket dölde kapitalimport, har Sverige under flera år levat på kredit? Allting tyder på att så är fallet. Vi har haft ett växande underskott i handelsbalansen sedan 1965. Tjänstebalansen (turismen m m) har också försämrats vilket medfört att underskottet i bytesbalansen vuxit raskt: 1967 var det 150 miljoner kr och 1969 cirka 1 120 milj kr. Det finns anledning frukta att underskottet blir ungefär lika stort innevarande år, trots finansminister Strängs mera optimistiska bedömning.

Vad beror den oroande utvecklingen av våra utrikesbetalningar på? Varför måste vi ta andra länders besparingar i anspråk för att få våra affärer att gå ihop? Svenska folket rättar inte mun efter matsäcken skulle kanske finansminister Sträng säga. Lika riktigt är väl att genmäla att finansministern inte varit tillräckligt skicklig i att hushålla med skattemedlen! Ett utmärkande drag i hela efterkrigstidens ekonomiska utveckling har just varit den offentliga sektorns snabba expansion i förhållande till bruttonationalprodukten. Medan den senare sedan 1950 mätt i 1959 års priser ökat med knappt 110 procent har den offentliga sektorn inkluderande statliga och kommunala investeringar och statlig och kommunal konsumtion ökat med drygt 170 procent. Den offentliga sektorns expansion har inte skett på bekostnad av den privata konsumtionen. Nej, medborgarna har »obstruerat» mot upprepade

skattechöjningar avsedda att begränsa konsumtionen genom att i stället begränsa sparandet. Sedan 1964 har sparandet nära nog halverats: det har minskat från 5,0 miljarder kronor till 2,8 miljarder 1969. Eller med ett annat mått mätt: under samma tidsperiod växte realinkomsterna med 10 procent, medan realkonsumtionen växte med 19,2 procent eller nästan dubbelt så snabbt.

En snabbt växande offentlig sektor och medborgare som söker bibehålla sina konsumtionsmöjligheter har lett till ett för starkt efterfrågetryck inom ekonomin. Vi blir tvungna att ta andra länders sparande i anspråk för att täcka vår inhemska efterfrågan. Det är ett dilemma som vi knappast kommer ur genom att fortsätta på den av socialdemokraterna utstakade ekonomiskt-politiska vägen. Nya skattechöjningar leder till minskat sparande och nya kompensationskrav på arbetsmarknaden, lönehöjningar och pristegringar som i sin tur resulterar i minskad konkurrenskraft för den svenska industrin. Högsattesamhällets onda cirkel illustrerades på ett dråpligt sätt i Näs-sjö för en tid sedan, när vid samma tidpunkt i olika lokaler finansminister Sträng å ena sidan förklarade att han kanske blir tvungen att höja momsens mer än 4 procent nästa årskifte för att bli balansera inflationseffekten av de vilda strejkerna (som ju till en del botten i otillfredsställelse med de disponibla inkomsternas ökning under senare år) och Bertil Östergren i SACO å den andra som menade att löneförhandlingarna nästa år säkert blir exceptionellt hårda på grund av de aviserade skattechöjningarna.

Leva på kredit går bra en tid, men efter hand naggas ens kreditvärdighet i kanten. Skall 1970-talet inte bli ett besvärligt decennium för Sverige ekonomiskt sett, måste kursen läggas om mot en ny ekonomisk politik – och det brådskar. Alltför många av regeringens förslag på senare tid bli i skattefrågor bär prägel av en sk radikalism som saknar kontakt med medborgarnas verklighet och med ekonomiska realiteter.

Den osynliga handen?

När de vilda strejkerna i mitten av januari under några dagar tycktes sprida sig som en flodvåg över landet, gjorde direktör Matts Bergom Larsson i Verkstadsföreningen ett uppmärksammat uttalande om orsakerna till strejkerna. Han antydde att de i betydande grad tillkommit genom politisk konspiration. Alla förstod vad han menade, även om det inte sades rent ut, nämligen att strejkerna väsentligen var ett resultat av noga planerad kommunistisk agitation. Hans bedömning dementerades omgående från LO-sidan, och under de senaste veckorna har det blivit märkligt tyst kring denna i sanning sensationella förklaring till en serie delvis obegripliga fenomen. Själv har han inte återkommit till ämnet. Egendommeligt nog har inte ens Aftonbladet drivit temat; eljest brukar tidningen inte försumma att spika fast SAF-sidan vid eventuella felbedömningar, eller vad man i LO-organet påstår vara osanningar.

Det sensationella uttalandet – åtföljt av en tyst minut – påminner slående om ett annat remarkabelt avslöjande, som på något sätt fallit ur debatten. I höstas publicerade Svenska Dagbladet en ytterst intressant artikel om maoisternas konspirativa verksamhet här i landet. Artikeln innehöll bl a flera djupt oroande uppgifter om den kinesiska ambassadens betydelse för »kineskommunisternas» pseudo-revolutionära verksamhet i Sverige. Om uppgifterna i artikeln var sanna, och detta finns ingen anledning att betvivla, skulle regeringen haft anledning till energiskt ingripande. Våra opinionsbildande massmedia borde också rimligen ha funnit saken värd en närmare undersökning och debatt. Nu för tiden kan ju knappt någonting av minsta politiska betydelse inträffa i vårt land utan att TV-reportrar är på platsen.

Men publiceringen av sensationella uppgifter i en så erkänt vederhäftig tidning som Svenska Dagbladet gav tydligen inte våra rap-pa skjutjärnsreportrar någon vittring av att här

kunde finnas nyheter att hämta.

Vad de vilda strejkerna beträffar förefaller hr Bergom Larssons hypotes – låt oss kalla den så – värd en närmare granskning. Av åtskilliga indicier att döma har både kommunistiska partiet och extremvänstern inte försummat att fiska i grumligt vatten. Man frågar sig när, hur och med vilka planer. Här finns förmodligen ett särdeles tacksamt stoff för modern samhällsforskning. Får vi föreslå att en forskargrupp med socialpsykologi och sociologi som specialitet begär anslag hos något av våra många forskarråd, eller kanske rentav hos Riksbankens Jubileumsfond.

Anslaget till polisen

Justitieminister Lennart Geijer fastslår i statsverkspropositionen att den växande, grövre och allt hänsynslösare brottsligheten, läget på trafiksidan och demonstrationerna ökat kraven på fortsatt resursförstärkning till polisen. I den bedömningen vill man helmjärtat stämna. Just anslagen till polismakten torde alltså vara bland de allra lägsta i hela budgeten i förhållande till behovet. Man kan endast erinra om att år 1967 var antalet uppkärade brott bara 33 procent av dem som kom till polisens kannedom. Därtill måste alltså läggas det sannolikt skrämmande stora antal som polisen – som följd av bristande resurser – aldrig får reda på.

På personalsidan hade landets polischefer yrkat på sammanlagt 2 383 och länsstyrelserna på 2 258 nya tjänster. Rikspolisstyrelsen föreslog i sina petita 977 nya tjänster, varav 777 polismannatjänster och 200 biträdestjänster. Åskandena är stora och vittnar vältaligt om hur allvarligt man från ordningsmaktens sida ser på situationen. Hur har då justitieministern reagerat?

Det torde vara väl hårt att påstå att anslaget till polisen i själva verket är ett anslag mot polisen. Men det hindrar inte att man blir besviken. Ökningen i statsverkspropositionen inskränker sig nämligen till 300 polisman-

natjänster samt 80 kvalificerade biträdestjänster. Denna prutning är minst sagt omfattande. Som framhålls i rikspolisstyrelsens organ Svensk Polis blir budgetåret 1970/71 inte något fett år för polisen. Snarast förefaller det utomordentligt svårt att på flera områden bibehålla ens en oförändrad effektivitetsnivå.

I den motion som moderata samlingspartiet väckt i riksdagen krävs 600 nya polismannatjänster och 120 biträdestjänster. Även om detta krav antas finns sålunda anledning att se med pessimism på de fortsatta möjligheterna att bättre än hittills komma åt brottsligheten.

Från en del håll hävdas bestämt att ökad kriminalitet bara är ett symptom på djupgående samhällssjukdomar, och att man med polisiära åtgärder kommer åt verkningarna men inte själva åkomsten. Åtskilliga korn av sanning ligger i detta. Att angripa brottslighetens orsaker – trångboddhet, social isolering, storstadsträngsel o s v – hör till 1970-talets viktigaste politiska uppgifter. Samhället måste vara berett på att satsa på långtgående åtgärder för detta ändamål. Men de botemedel som här erfordras verkar först på sikt. Dessutom kommer samhället inte ifrån sitt ansvar mot majoriteten laglydiga. De har rätt att vistas på gatorna utan att riskera liv och lem. Det behöver dock inte ligga någon motsättning i att å ena sidan visa fasthet och beslutsamhet i bekämpandet av brott, och å andra sidan vara lyhörd för de djupare skälen till att så betänkligt många nu ägnar sig åt kriminell verksamhet.

Död mans minne

I en tidningsartikel den 15 februari i år har författaren Jan Myrdal utmålat general Axel Rappe (om vilken han försiktigtvis meddelar att han dog 1945) som en man skyldig till högförräderi. När regeringen 1940 inte ville gå i krig, säger han, sökte general Rappe organisera en militärkupp. »Moskvafreden blev ytterst den sittande svenska regeringens räddning från höga och betrodde officerare.» Men

»stämningssläget» bland militärer och ämbetsmän var sådant, fortsätter han, att regeringen inte vågade ställa de ansvariga kuppmännen inför rätta, trots att redan planläggningen var ett brott.

Han börjar sin artikel med att säga att historia kan vara nyttig läsning. Det är nog riktigt, men det gäller hederlig historieskrivning. För den oförsynta historia som hr Myrdal berättar anger han inga källor. Men källsläget är klart. Den förre kommunistiske riksdagsmannen och redaktören Gustav Johansson har i höstas i en bok påstått att general Rappe hade sådana planer. Det kunde omgående visas, att Johansson misstolkat ett uttryck i en annan bok – det hela var en illustration till sagan om en fjäder och fem höns – och att han dessutom förmodligen skrivit mot bättre vetande. Om hr Myrdal har något vetande utöver hr Johanssons bristande och förvrängda är obekant. Men tillägget att det rör sig om flera, för säkerhets skull i detta fall ej namngivna officerare, förefaller vara hr Myrdals eget, liksom påståendet att regeringen inte vågade åtala. Om en kommunist ljuger, menar han kanske, kan väl en annan bättra på lögnen.

Sant är att Axel Rappe dog 1945, under sin tjänst om militärbefälhavare i dåvarande V. milo. Under det sista krigsåret hade han varit av regeringen designerad chef för kanske den största militära operation som planlagts i Sverige, nämligen befrielsen av Norge från tyska styrkor. Är inte detta märkligt? Kanske borde hr Myrdal och andra ryktesspridare tänka över, att även om stämningssläget i form av en förment protyskhet bland officerare kommit regeringen att vara rädd för Axel Rappe år 1940 – vilket sakligt är helt utan grund – hade den ingen anledning att vara det 1945. Då var Tyskland besegrat. Kanske borde de också reflektera över att den rädde och undfallande regeringschefen både 1940 och 1945 hette Per Albin Hansson. Var finns hans rädsla tidigare belagd?

Men hr Myrdal har inte nöjt sig med att smutskasta Axel Rappes och Per Albin Hanssons minne. Ännu fanns utrymme på hans papper för några insinuationer. Han meddelar alltså, att meniga och underbefäl »på olika svenska förband» beslöt att skjuta vissa befälspersoner vid ett eventuellt tyskt anfall mot Sverige. Ett antal officerare betraktades nämligen som opålitliga. »Deras fosterland var inte detsamma som det arbetande svenska folkets.» Så står det verkligen. Hr Jan Myrdal tar ordet fosterland i sin mun.

I sak påstår han att ett antal svenska inkallade beslöt att mörda officerare på enda grundval av att de senare »betraktades» som opå-

litliga. Och detta skulle ha varit en någorlunda utbredd rörelse, på flera förband, trots att mordandet skulle ha skett utan bevisning, på gissningar om vad officerare tänkte, inte på grund av några handlingar från deras sida. Hr Myrdal sympatiserar med denna planläggning. Sedan han grovt förtalat Axel Rappes och Per Albin Hansson framställer han i största allmänhet svenska arbetare färdiga att begå politiska mord.

Man behöver inte fråga vilken tidning som tryckt en sådan artikel. Det är naturligtvis Aftonbladet. Tidningen ägs av Landsorganisationen.

ÄT SVARA ELLER
INTE SVARA...

Att svara eller inte svara...